

**NASIONALE
SENIORSERTIFIKAAT**

GRAAD 12

SEPTEMBER 2023

**AFRIKAANS HUISTAAL V2
NASIENRIGLYN**

PUNTE: 80

Hierdie nasienriglyn bestaan uit 38 bladsye.

NASIENRIGLYNE

1. As 'n kandidaat meer as die verlangde getal vrae gedoen het, word net die eerste antwoord/respons nagesien. **(Die kandidate mag nie die opstelvraag en die kontekstuele vraag oor dieselfde genre beantwoord nie.)**
2. As 'n kandidaat in AFDELING A al vier vrae en die gesiene gedigte beantwoord het, word die eerste twee gedigte se antwoorde nagesien.
3. As 'n kandidaat in AFDELING B en C twee kontekstuele vrae of twee literêre opstelle beantwoord het, word die eerste antwoord nagesien en die tweede antwoord word geïgnoreer. As 'n kandidaat al vier die vrae in AFDELING B en C beantwoord het, word die eerste antwoord in elke afdeling nagesien mits een kontekstuele vraag en een opstelvraag beantwoord is.
4. As 'n kandidaat twee antwoorde gee en die eerste antwoord is verkeerd, maar die tweede antwoord is reg, word die eerste antwoord nagesien en die tweede antwoord word geïgnoreer.
5. As antwoorde verkeerd genommer is, word die antwoorde volgens die nasienriglyn nagesien.
6. Taalfoute by kontekstuele vrae word nie gepenaliseer nie. As 'n spelfout die betekenis van die antwoord beïnvloed, word dit verkeerd gemerk. As die spelling nie die betekenis van die antwoord beïnvloed nie, word dit as korrek beskou.
7. Opstelvrae:
As die literêre opstel korter as die verlangde lengte is, word die kandidaat nie gepenaliseer omdat hy/sy, hom-/haarself gepenaliseer het. As die literêre opstel te lank is, assesseer dit op meriete en bespreek dit met die senior nasiener/ vakhoof. Die nasienriglyne is slegs 'n riglyn, daarom moet ander relevante inhoud as korrek beskou word. Gebruik die aangehegte rubrieke om die opstelvrae na te sien.
8. Kontekstuele vrae:
As 'n kandidaat nie aanhalingstekens gebruik waar 'n vraag dit vereis nie, word die kandidaat nie gepenaliseer nie.
9. Vir oop vrae word geen punte toegeken vir JAN/NEE/EK STEM SAAM/EK STEM NIE SAAM NIE. Die rede/motivering moet oorweeg word.
10. Geen punte word vir WAAR/ONWAAR of FEIT/MENING toegeken nie. Die rede/motivering/bewys verdien die punt.
11. **Moenie woorde nasien nie; sien betekenis na.**

AFDELING A: GEDIGTE

VRAAG 1: LITERÊRE OPSTEL

“Elegie vir my toekomstige vrou” André Letoit

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte **ASSESSERINGSRUBRIEK VIR LITERÊRE OPSTEL – HUISTAAL: POËSIE** nagesien.

LET WEL:

- Dis 'n breë raamwerk van feite.
- Al die feite hoef nie genoem te word nie.

Die kandidaat bied 'n gepaste inleiding aan.

- In gedig word daar 'n **speelse manier** na die huwelik as instelling gekyk.
- Titel: Dit het 'n **ironiese kontras**, want 'n elegie is 'n treursang en gewoonlik skryf 'n verliefde 'n lofsang vir sy toekomstige vrou. Hier **treur** die ek – spreker oor 'n vrou wat hy in die toekoms gaan verloor. Gewoonlik sal 'n spreker opgewonde wees of self bly oor die feit dat hy 'n vrou gaan kry.
- Hierdie gedig **spot** oor die ontnugtering wat na 'n huwelik volg.

In die eerste strofe is die *ek* en die *ky* sentraal en herleef die spreker hulle ontmoeting. Maar hy kan nie regtig onthou waar hy haar ontmoet het nie en noem 'n paar alternatiewe. Hierdie is **ironies** en **spot** met verliefdes wat so baie waarde aan ontmoetingsplekke heg.

In die tweede strofe ontbloot die man sy karakter en dat hy 'n voorliefde vir hippiekolonies gehad het. Hy word dus nie uitgebeeld as goeie troumateriaal nie. Hierdie verwysing **spot** met ouers wat goeie mans vir hulle dogters wil hê.

In die derde strofe kom die ontmoeting met haar ouers onder skoot en word hy summier uit die huis gejaag. Sy lang hare en baard maak hom ongewens en dui op die samelewing se **vooroordeel** en **beheptheid** met voorkoms.

Op sy huweliksdag daag slegs die dominee en 'n paar assurance-agente op wat vir finansiële gewin daar is. Die spreker distansieer hom van sy pa en sy vrou en gee hier 'n satiriese stekie na gebroke gesinne in die samelewing.

In die slotstrofe **bevraagteken** hy die getroude lewe omdat die romantiek gou verdwyn soos byvoorbeeld die skreeuende babas word saam met kombuis-kasse wat piep genoem en dit is deel van daaglikse huishoudelike irritasies.

- Die jongman kom tot die slotsom dat die huwelik 'n duur prys is om te betaal vir 'n lewe vol *platoniese dogmatiek*.
- Die spreker is ontnugter en glo dat die huwelik slegs met treursang besing kan word. Hierdie idee van trou, andersins iets positief en waarna uitgesien word, is vir die spreker 'n negatiewe idee en dit is asof hy deur al positiewe oppervlakkige dele kan sien.

Kandidaat bied 'n gepaste slot aan.

[10]

VRAAG 2: KONTEKSTUELE VRAAG**“Maaltyd” – P.J. Philander**

Vraag	Antwoord	Punt
2.1	metafoor ✓ Die ou moeder se netjiese voorkoms lyk net soos die tafelklokkie wat in die vorm van 'n netjies geklede dame is. ✓ <i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.</i>	1 1
2.2	Reël 4 verwys na die maaltye in die dag naamlik ontbyt, middagete en dan sou 'n mens die woord saans verwag, die woorde vir nou staan in die plek van saans/aandete. ✓ “skerp lig van die lamp” ✓	1 1
2.3	enjambement ✓	1
2.4	blou bord / servet / bril / Bybel / portret ✓✓ Die tema van die gedig is objekte wat ons aan ons moeder herinner, net so herinner hierdie items die spreker aan sy moeder. ✓ <i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.</i>	2 1
2.5	Die strofiebou en rymskema is geslaagd, want dit sluit aan by die gestruktureerdheid / presiesheid van die moeder. ✓ <i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.</i>	1
2.6	nostalgies, emosioneel, mymerend, verlangend. ✓	1
		[10]

VRAAG 3: KONTEKSTUELE VRAAG**Suiwer wiskunde – N.P. van Wyk Louw**

Vraag	Antwoord		Punt
3.1	'n Stelling word gemaak oor wat sal gebeur as tyd tot stilstand kom. √ Dit is die kortste sin in die gedig./ Dit staan aan die begin van die gedig. √		1 1
3.2	"wat nooit bevrug" √		1
3.3	Herhaling. √		1
3.4	3.4.1	aa – assonansie / assonansie √ Die assonansie verstadig die tempo wat by die gedagte van stol aansluit. √	1 1
	3.4.2	Vergelyking √	1
3.5	Die gebruik van die kommas. √ Die gebruik van die woord "wou". √		1 1
3.6	Die digter het 'n gedig oor digkuns geskryf./ Die digter beeld uit hoe die woord alles kan laat stol/verstar in 'n gedig. √		1
			[10]

VRAAG 4: KONTEKSTUELE VRAAGdienaar van die nagereg – Patrick Petersen

Vraag	Antwoord	Punt
4.1	tjoklit / humbugs ✓	1
4.2	enjambement / omgekeerde woordorde(inversie) / alleenplasing. ✓	1
4.3	4.3.1 Konnotatief: Sy pa se beroep as 'n polisieman./ Hy is die toepasser van die wette./ ✓ Denotatief: Hy staan met sy kakiejas besig om die wet toe te pas. ✓ <i>Die kandidaat bied soortgelyke antwoord vir TWEE punte aan.</i>	1 1
	4.3.2 sinestesia ✓	1
4.4	Vergelyking. ✓ Die wasem uit die pa se mond word met spookasem vergelyk, want die wasem is 'n teken van die koue wat die pa ervaar. Die wasem lyk net soos die spookasem (dun, buigsame draadjies van suiker in 'n wolk gedraai). ✓	1 1
4.5	Die spreker se pa doen die administrasie vir die wit mag, dus werk hy vir die onderdrukker van sy eie mense./ Sy pa doen die administrasie, wat heel moontlik papierwerk is oor wie gearresteer is (van sy eie mense)./ Gewoonlik is dit iets om trots op te wees (die feit dat die pa so hard en ywerig werk), maar hy werk vir die onderdrukker en dus is dit nie iets om oor trots op te wees nie./ Al werk hy hard en doen al die administrasie, maak dit nie beter – die feit dat die pa en sy mense deur dieselfde administrasie onderdruk word nie. ✓ <i>Die kandidaat bied albei kante van die ironie vir EEN punt aan.</i>	1
4.6	Die boodskap is dat 'n mens die werk wat jou ouers doen, kan verafsku, terwyl jy hulle nog steeds liefhet. ✓ <i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.</i>	1
4.7	Ja, dit is gepas, want dit beteken mag. Dit is 'n woord wat baie gebruik is om verzet teen die apartheid van die verlede uit te druk. ✓ <i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.</i>	1
		[10]

EN

VRAAG 5: KONTEKSTUELE VRAAG**Kompos bevorder groei – Johannes DeSilento**

Vraag	Antwoord	Punt
5.1	kwatryn/e ✓	1
5.2	w-alliterasie/alliterasie ✓ Dit beklemtoon hoe die wurms wikkel, wriemel en krioel terwyl hulle die plantmateriaal afbreek. ✓	1 1
5.3	5.3.1 Regressie Die wurms “verwoes” of breek die plantmateriaal tot en met kompos af. ✓ OF Progressie Hoe meer die wurms plantmateriaal verwoes, hoe meer raak die die kompos, die “oes”. ✓ <i>Die verduideliking moet by die gekose stylfiguur pas.</i>	1
	5.3.2 Ja. Dit is ’n paradoks hoe daar rykdom of iets waardevols uit vrot plantmateriaal kan kom. / Kompos is egter goudwerd in die tuin, al is dit net vrot plantmateriaal. ✓	1
5.4	paarrym ✓	1
5.5	5.5.1 Ja, die woord word met ’n uitroepteken geskryf. / Kompos is met ’n hoofletter geskryf, asof die spreker dit aanspreek. ✓ <i>Die kandidaat kan nie ’n NEE-antwoord aanbied nie.</i>	1
	5.5.2 Dit is soms nodig om eers af te breek (dit wat verkeerd is) en dan kan jy weer opbou. ✓ <i>Die kandidaat bied EEN soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.</i> Dit word uitgehef deur middel van deur die gebruik van ’n koppelteken / laaste versreël. ✓	1 1
5.6	Ja. Goed kan kom uit sleg. / Soms moet jy deur ’n harde tyd gaan, om as goud ander kant uit te kom. OF Nee. ’n Mens groei nie net as gevolg van swaarkry en seerkry nie. In sommige gevalle is die “afbreek” so erg, dat niks goeds daaruit kan kom nie. ✓ <i>Die kandidaat bied EEN soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.</i>	1 1
		[10]

TOTAAL AFDELING A: 30

AFDELING B: ROMAN**ONDERWÊRELD – Fanie Viljoen****VRAAG 6: ONDERWÊRELD – OPSTELVRAAG**

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte RUBRIEK VIR DIE NASIEN VAN DIE OPSTELVRAAG VIR DIE ROMAN EN DRAMA nagesien.

LET WEL:

- Dis 'n breë raamwerk van feite.
- Al die feite hoef nie genoem te word nie.

ARGUMENT		MOTIVERING: VERDUIDELIKING OF AANHALING/PARAFRASE
<ul style="list-style-type: none"> • Die kandidaat bied 'n gepaste inleiding aan. 		
Protesteer teen sy pa		
Greg kom in verset teen sy pa se voorgestelde akademiese inrigting.	Hy wil hê Greg moet UCT toe gaan, waar hy studeer het.	Greg wil Potch toe gaan.
Hy ignoreer sy pa se motto, "if you think you are a leader, but nobody is following you, you are merely going for a walk".	Hy stel juis nie die voorbeeld nie.	Hy drink bier saam met Eckardt / en dan noem iemand hom na die rugby ook nog 'n 'loser' / kom nie sy plig as hoofseun na nie – Kwanele belê 'n VRL-vergadering.
Hy skeep sy leerwerk af, al plaas sy pa druk op hom en verwag 9 onderskeidings.	Hy werk tot lank na ligte uit aan die <i>hacking challenges</i> .	Gevolgtik kry hy 38% vir sy Wiskundetoets.
Sy pa het hom verbied om oor John te huil en het lg. as 'n swakkeling gesien.	Hy weier dat Eckardt se verdwyning geïgnoreer word.	Hy konfronteer Dok Pienaar/ weier om rugby te speel en maak dit aan die pers bekend/
Hy praat terug as sy pa hom konfronteer.	Sy pa sê: "Ek is teleurgesteld in jou, Greg."	Sy antwoord was: "Dan is ek ten minste nie die eerste kind wat jou teleurstel nie, Pa!"
Verset teen skool		
Hy breek doelbewus skoolreëls.	Hy speel net die rol as die voorbeeldige skouperd.	Hy bank klas / drink bier / breek in by die netwerk-kamer.
Hy daag Dok Pienaar se gesag uit.	Hy eis dat daar na Eckardt gesoek word.	Hy onttrek hom van die eerstespan rugbywedstryd.
Hy ignoreer Dok Pienaar se waarskuwing om nie sy nuwe kans op te mors nie.	Hy oortree weer.	Hy gaan nie terug klas toe nie, maar gaan haal sy rekenaar om in die netwerk-kamer in te kom.
Greg ervaar die skool met sy reëls as beklemmend. Hy voel vasgevang.	Hy wys vir Eckardt die heinings.	Hy sien dit as 'n soort tronk.

Greg onderwerp hom nie aan sosiale konvensies nie.	Sy optrede dui daarop dat hy dit minag.	Hy lieg vir die polisie oor Eckardt se bynaam / wys vir 'n ou tannie middelvinger, wanneer sy kla oor sy en Nicole se gesoenery in die openbaar / hy het al e gebruik.
Hy verag die snobisme van privaatskole.	Hy verwys sarkasties daarna as "Heilige Grond".	Hy sien neer op ouers se beheptheid met prestasies: Top skool in die land, rugby, akademie / toekomstige sakeleiers word daar gekweek.
Greg verwys neerhalend na Lawson as die rykmanskool.	Dit getuig van geld, maak nie saak hoe dit gekry is nie.	Daar is 'n hysbak in die koshuis / perde en perdestalle (Luuks). Hy is egter skynheilig, want hy trek al die pad voordeel daaruit. Ook uit die vakansie te Jeffreys.
Dok Pienaar en sy pa laat geld hulle lewens oorneem.	Sy aanvoeling oor die hoof is in die kol.	Versprei 'n virus waarvoor hulle farmaseutiese maatskappy die entstof sal verkoop t.w.v. finansiële gewin, al is hulle reeds ryk.
Geld is die wortel van die kwaad	Mense word omgekoop vir gunste	Die regter tydens die Owen-Pienaar hofsaak is omgekoop / kry welvaart met oneerlike verkoop van aandele / ouers "koop" hulle kinders se plekke in Lawson.

- Die kandidaat bied 'n gepaste slot aan.

[25]

VRAAG 7: ONDERWÊRELD – KONTEKSTUELE VRAAG

Vraag	Antwoord	Punt
7.1	Die gesprek vind plaas in Eckardt se koshuiskamer. ✓	1
7.2	<p>Hy drink bier saam met Eckardt in sy kamer. / hy rapporteer nie die bier in Eckardt se yskas nie. /</p> <p>Hy breek by die netwerkkamer in./</p> <p>Hy kom nie sy hoofseunpligte na nie. /</p> <p>Hy weier om rugby te speel. /</p> <p>Hy bevraagteken die hoof se besluit om nie na Eckardt te soek nie. /</p> <p>Hy steur hom nie aan die ligte-uit reël nie. /</p> <p>Greg kontak die media ten spyte daarvan dat die hoof enige kontak met die media verbied. /</p> <p>Greg begin om te 'hack', alhoewel hy weet dit is teen die wet. /</p> <p>Greg pas sosiale engineering toe op Dok se sekretaresse. /</p> <p>Greg sit 'n keylogger op Dok se rekenaar. /</p> <p>Greg jok vir sy pa/</p> <p>Greg jok vir die polisie. ✓✓✓</p> <p><i>Die kandidaat bied DRIE soortgelyke antwoorde vir EEN punt elk aan.</i></p>	3
7.3	7.3.1 Dit sluit aan by die onderwêreld van kuberkrakery. ✓	1
	<p>7.3.2 (White hat:)</p> <p>Hy verander nie sy punte toe hy die geleentheid gehad het nie. ✓</p> <p>(Black hat:)</p> <p>Hy krap saam met Eckardt op die skool se rekenaar netwerk. / Hy laai 'n RAT op Dok Pienaar se rekenaar. / kry inligting van Dok Pienaar se rekenaar. / ontsyfer geheime kodes op Dok Pienaar se rekenaar sodat hy die uitklophou kan gee. / hy die skurke kan ontmasker. ✓</p> <p><i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord by elke aspek vir EEN punt aan.</i></p> <p><i>Die dele tussen hakies verdien nie punte nie.</i></p>	1 1
	<p>7.3.3 Jy verwag dat Eckardt net glimlag en stilbly omdat hy saam met Greg opgewonde is oor die 'hacking', maar hy glimlag omdat hy weet hy het Greg oorreed om te 'hack'./</p> <p>Jy verwag dat Eckardt glimlag en knik net sy kop omdat hy saamstem met Greg, maar hy antwoord nie omrede hy self 'n krimineel is./</p> <p>Jy verwag dat Eckardt net sy kop skud en glimlag omdat hy bly is Greg verstaan nou, maar hy weet dat 'n 'black hat' en 'white hat' in die oë van die wet altwee kriminele is. ✓</p> <p><i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.</i></p> <p><i>Die kandidaat bied albei kante van die ironie vir EEN punt aan.</i></p>	1

7.4	Eerste persoonsverteller/ek-verteller ✓ Ja. Die leser kan nou eerstehands Greg se opgewondenheid oor die moontlikheid van hacking ervaar./ Die leser weet presies dat Greg positief en nie negatief is nie, oor die moontlikheid van hacking. ✓ OF Nee. Dit maak dat die leser nie regtig weet wat in Eckardt se kop aangaan nie / Die leser weet nie of Eckardt positief of negatief is nie. / Die leser kan nie agterkom of Eckardt voel sy plan werk of nie. ✓ <i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.</i>		1 1
7.5	Greg het saam met sy broer en hulle voorliefde vir adrenalien-sport laas so 'n opgewondenheid ervaar. ✓ EN Eckardt het geweet dat Greg en sy broer altwee van adrenalien sportsoorte hou en het dus geweet dat Greg die versoeking om te hack nie sal kan weerstaan nie. ✓ <i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt elk aan.</i>		1 1
7.6	Skelm/agteraf/boos ✓		1
7.7	Greg wou al die inligting oor Dok en sy maatskappy vir Sersant Botha gee./ Greg wou vir Sersant Botha vertel van Dok se maatskappy en dat hulle 'n dodelike virus vervaardig het en dat hulle maatskappy die enigste teenmiddel het./Greg wou vir Sersant Botha van die dodelike virus en die vaksine vertel het. ✓ <i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt elk aan.</i>		1
7.8	7.8.1	Greg besef dat hy self die slagoffer van 'sosiale engineering' was./ Greg is toe nie so in beheer nie; hy was self 'n slagoffer./ Greg besef dat hy nie sy vriende werklik ken nie en dalk ook nie kan vertrou nie. ✓ Retoriese vrae ✓ <i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt elk aan.</i>	1 1 1

	7.8.2	Nee. In Clarens is daar uiterlike konflik tussen Greg en Eckardt, nadat Greg uitvind dat Eckardt hom net gebruik het./ Daar is uiterlike konflik tussen Greg en sy pa oor wat werklik gebeur het met Eckardt se pa. ✓ <i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan. Die kandidaat kan nie JA as 'n antwoord aanbied nie.</i>	1
7.9		Een van die leerders in Lawson kollege het Greg dit genoem nadat hy teen Dok Pienaar opgestaan het en geweier het om rugby te speel. ✓ <i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.</i> Benaming / benoeming ✓	1 1
7.10		Eckhardt ✓	1
7.11		Retoriese vrae. ✓ Gebruik van korter sinne. ✓ <i>Die kandidaat bied TWEE soortgelyke antwoorde vir EEN punt elk aan.</i>	1 1
7.12	7.12.1	Ja. Greg het van 'n selfversekerde tiener, met geen insig in sy eie tekortkominge, na 'n tiener wat besef hy maak foute en is nie 'bulletproof' nie verander. <i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan. Die kandidaat kan nie NEE as 'n antwoord aanbied nie.</i>	1
	7.12.2	Eckardt was van die begin af die aanvaller en nie die slagoffer nie. Alhoewel die leser saam met Greg Eckardt se ware karakter aan die einde van die roman ontdek, was sy karakter nog steeds dieselfde. Hy het dit net goed weggesteek. ✓ Dok Pienaar het geen berou aan die einde van die roman nie; intendeel hy is kwaad vir Greg wat alles oopgevelek het. ✓ <i>Die kandidaat bied TWEE soortgelyke antwoorde vir EEN punt elk aan.</i>	2
			[25]

MANAKA PLEK VAN HORINGS – PIETER PIETERSE**VRAAG 8: MANAKA PLEK VAN HORINGS – OPSTELVRAAG**

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte RUBRIEK VIR DIE NASIEN VAN DIE OPSTELVRAAG VIR DIE ROMAN EN DRAMA nagesien.

LET WEL:

- Dit is 'n breë raamwerk van feite.
- Al die feite hoef nie genoem te word nie.

Die kandidaat bied 'n gepaste inleiding aan.

- **Baas is aanvanklik baie hardkoppig en trots** en betaal vooruit vir die konsessie vir Manaka en maak dan reg vir die Zambezi-tog.
- **Hy raak gou “baie kwaai” as mense hom probeer help** soos toe Grace hom tydens sy malaria – siekte bygestaan het.
- **Die inwoners is skrikkerig vir Baas**, want niemand is bereid om na sy huis toe te gaan nie.
- **Hoewel Baas baie goeie bedoelings gehad het**, is dit sy “goeie bedoelings” wat sy “ondergang” geword het.
- **Hy wil nie deur die plaaslike inwoners as Christen bestempel word nie** en maak daarom beswaar as ouma Essie na hom as een verwys.
- **Hy raak na sy siekte baie kwaad**, want hoewel hy niks meer het om te gee nie, kom soek almal medisyne by hom.
- **Baas maak dit baie duidelik dat hy nie verantwoordelik is vir almal se skete en kwale nie** omdat hy ook 'n lewe het en net na homself wil omsien.
- **Baas gee nie met 'n oop hart nie** en is baie bewus dat die geld wat hy vir Grace gee vir nog pille wat die laaste van sy fondse is.
- **Baas bly deurentyd hardkoppig** en weier om te gaan toe die stam-polisieman opdaag om hom na die khuta te ontbied.
- **Hy is kortaf en ongeskik** wanneer hy nie in Grace se uiteensetting van haar familie belangstel nie.
- **Hy het nie respek vir ander se menings nie**, want hy jaag Grace weg as sy met hom wil redeneer.
- **Hy betoon ook nie dankbaarheid teenoor ander nie**, en jaag meneer Johnnie weg wanneer hy met die werk in die kamp kom help.
- **Baas wil nie hoor dat hy Manaka toe “gestuur” is nie**, want hy meen hy is daar “op sy eie” en hy sal sy eie probleme oplos.
- **Baas verkies om nie te reageer nie** wanneer hy niks het om te sê nadat die khuta hom beskuldig nie.
- **Dit is vir Baas duidelik dat hy nie vir die plaaslike inwoners saak maak nie** en staan daarom tydens die vergadering met die khuta op en stap weg.
- **Baas wil niemand help nie** en vererg hom wanneer die khuta van hom verwag om sy voertuig in hulle belang te gebruik.
- **Baas wil nie verhoudings met mense aanknoop nie**, want hy wil nie sendelinge op sy erf hê nie. / Hy sê vir Nanna hy kom goed klaar sonder geselskap.

- **Alhoewel Baas die ou vrou se begrafnis bywoon**, staan hy eenkant.
- **Baas worstel met sy eie innerlike konflik**, want hy wil niemand versorg nie, want dit sal beteken dat hy vir ander mense op Manaka omgee.

Die kandidaat bied 'n gepaste slot aan.

[25]

VRAAG 9: MANAKA PLEK VAN DIE HORINGS – KONTEKSTUELE VRAAG

Vraag	Antwoord	Punt
9.1		
	9.1.1 Derdepersoonsverteller ✓ Die verteller skets vir die leser die ruimte/geografiese agtergrond. ✓	1 1
	9.1.2 Die beskrywing van die karakter se ervaring is objektief./ Die verteller is altyd teenwoordig./ Die verteller weet wat die karakter dink/doen. ✓	1
9.2	Hy moes vir die staatsmuseum skoenlappers in Afrika gaan vang. ✓ Kanada	1 1
9.3	Dit was in die tyd wat die roman afspeel die gepaste aanspreekvorm vir 'n persoon in gesag. / Seuns en kleinseuns dra volgens tradisie hul oupa se noemnaam. ✓	1
9.4	Die worsboom bied aan die gemeenskap 'n byeenkomplek./ Daar is Sondag onder die boom kerk gehou./ ✓ Die worsboom raak die sentrale plek waar leer kon plaasvind./ Die kinders het onder die boom gesit vir skool.	1 1
9.5	9.5.1 Ja. Hy het 'n sendingstasie opgerig. Hy het die rivier gekarteer. OF Nee. Daar is geen werklike uitbreiding nie. ✓ Malaria is steeds 'n werklikheid. ✓	1 1
	9.5.2 Baas wil 'n boot op die Zambezi hê waarmee hy toeriste aan Afrika kan blootstel. ✓ Nee. Hy het wel die boot gebou, maar die rivier het hom weggespoel. ✓ OF Ja. Die suggestie bestaan dat met die kry van die boot en Grace wat saamstap, voorspoed wag.	1 1
9.6	Sy is 'n Christen. ✓ Sy wil Baas laat verstaan dat hy met 'n spesifieke doel na Manaka gestuur is om hul te help./ Sy is die stem van geregtigheid wat Baas wil aanmoedig om sy Christenskap te aanvaar en uit te leef. ✓	1 1
9.7	Ouma Essie kom vra Baas se hulp om die pale aan te ry. ✓	1

9.8	9.8.1	Die bosoerlog in Suid-Rhodesië/ Die verloor van die plaas./ Ouma Essie en Grace wat sê hy is 'n Christen. √√ <i>Die kandidaat bied enige TWEE voorbeelde uit die roman vir EEN punt elk aan.</i>	2
	9.8.2	Baas kon nie vrede vind nadat sy ouers deur rebelle vermoor is nie. √	1
9.9		Baas ontken die heelyd dat hy 'n Christen is, maar sy optrede getuig van Christenskap. √ <i>Die kandidaat bied albei kante van die ironie aan vir EEN punt.</i>	1
9.10		Toe Baas na sy ouers se dood terugkeer plaas toe, is hy alleen met net sy hond./ Van kleins af is hy voor die ander uit wanneer hulle gaan jag het./ Hy raak gou verveeld met sy werk by die saagmeule en gaan jag eerder alleen met sy hond./ Sy denke is 'noordwaarts' gerig en nie 'suidwaarts' na die 'beskawing' toe nie./ Hy koop 'n motorboot en sleepwa en reis alleen verder met sy twee honde./ Hy het sy idee van wat toeriste in Afrika behoort te beleef; nie in hotelle nie, maar afgesonder in hutte tussen die plaaslike inwoners. √√√ <i>Die kandidaat bied enige DRIE bewyse uit die roman vir EEN punt elk aan.</i>	3
9.11		Sy oupa tree mensliewend op en wil sy Christenskap met die inwoners deel, terwyl Baas hier nie mensliewend optree nie en veg teen die feit dat hy 'n Christen is. √	1
9.12		Die mens staan in 'n belangrike en verantwoordbare verhouding tot die natuur/ tot mekaar / die aard van ware geloof. √ Ons moet mense volgens hul dade, en nie volgens woorde / velkleur / agtergrond oordeel. √	1 1
			[25]

VATMAAR – AHM Scholtz**VRAAG 10: VATMAAR – OPSTELVRAAG**

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte RUBRIEK VIR DIE NASIEN VAN DIE OPSTELVRAAG VIR DIE ROMAN EN DRAMA nagesien.

LET WEL:

- Dis 'n breë raamwerk van feite.
- Al die feite hoef nie genoem te word nie.

Die kandidaat bied 'n gepaste inleiding aan.

- **Tant Wonnie bly in Vatmaar net na die Anglo-Boereoorlog gedurende 'n tyd wat gekenmerk word deur armoede/werkloosheid/swaarkry. Tant Wonnie kry gevolglik baie swaar en moet daagliks hard werk bloot om te kan oorleef./Bv. bl.111: *En soos dit gaan met mense wat regtig arm is, is die water en die meeste van die bulletjie se vleis met die mense gedeel.***
- **Tant Wonnie leef teen die agtergrond van die Anglo-Boeroorlog; sy is alleenouer na Heinrich se dood in die oorlog./Bv. bl.111: *... wat Tant Wonnie se man geplant het die dag voor hy weg is oorlog toe .../Bl. 179: Ja Mineer, ag, en Heinrich het gesê as hy terugkom van die oorlog af, sal ons met 'n ring trou. Maar my Heinrich het nooit van die oorlog teruggekome nie.***
- **Vatmaar is 'n nedersetting waar uitgewekenes wat nêrens elders welkom is nie, woon Tant Wonnie se Duister-Baster afkoms maak haar onaanvaarbaar in die wit gemeenskap./ In die Vatmaar – gemeenskap beleef sy eweneens baie jaloesie en haat./ Bv. bl. 125: *Een koue wintersoggend het Tant Wonnie wasgoed vir 'n swart Bruinvrou gewas – die soort wat wit bruinmense haat./Bl.112: *Uit jaloesie is daar slegte dinge oor Tant Wonnie gesê.****
- **Die Vatmaar-gemeenskap word deur vooroordeel gekenmerk – iets wat Tant Wonnie ook ervaar: die haat van swartmense (bv. Settie September) veroorsaak dat sy vals beskuldig word./gehaat word./ná die vals beskuldigings oor die sg. diefstal word sy (onskuldig) gebrandmerk deur Vatmaar se mense sodat sy van hulle vervreemd raak. Bv. bl.125: *... dié soort wat wit bruinmense haat./Bl. 127: Sy's 'n dief! Sy's 'n dief! Tant Wonnie het haar kop gelig en na hulle gekyk want hulle het haar nie bang gemaak nie./ Bl.125: *Mev. September stamp haar weer in die modder en hou aan skree: Djy's 'n dief, jou wit baster!/Bl. 126: Settie, het hulle gesê om haar te troos, om te dink ons het haar altyd gevetrou./Bl. 229: Djy wiet, ek sê gehelle sy is dangerous en sy het baie sterk toormedisyn.****

- **Tant Wonnie, net soos die mense in Vatmaar, is arm/het min besittings/leef onder die broodlyn/moet baie hard werk om te kan oorleef. Tant Qonnie het op genade in 'n buitekamer gebly./op die grond geslaap./Die gevolg van hierdie armoede was dat Tant Wonnie op verskillende plekke en vir verskillende mense gewerk het in die hoop dat hulle haar iets sou gee om van te leef./Bv. bl.111: *En soos dit gaan met mense wat regtig arm is, is die water en die meeste van die bulletjie se vleis met die mense gedeel./Bl. 112: Sonder om te dink wat môre sal bring, het hulle wakker gelê op hulle grondbed, sonder begeertes en sonder hoop, so gelukkig en tevrede .../Bl. 112: Tant Wonnie was die wasvrou en veral mense met 'n donker velkleur het daarvan gehou dat sy vir hulle werk. Dit was die meeste van die tyd in ruil vir iets om te eet en Tant Wonnie het met trots gesê: Ons het nog nooit honger gaan slaap nie.***
- **In Vatmaar beleef Tant Wonnie rassisme, want sy is te donker om in 'n wit gemeenskap tuis te voel, maar vir die Vatmaar-gemeenskap is sy te lig: Settie September beskuldig haar vals omdat sy haar haat; sy moet geboei voor die perd uitloop toe sy polisiestase toe geneem word./Bv. bl. 125: *Mev. September stamp haar weer in die modder en hou aan skree: Djy's 'n dief, jou wit baster!***
- **Tant Wonnie ervaar op Vatmaar ook magsmisbruik: Piet de Bruin probeer om haar te verkrag wat vir haar traumaties is./haar opnuut haar liefde vir Heinrich laat ontdek het./Bv. Bl. 134: *Daardie Saterdag het ek byna vir hom ingegee, het Tant Wonnie nou sit en dink. Maar danksy my geliefde Heinrich, wat vir my nog lewendag was al het hy nie meer geleef nie, kon ek my teensit.***
- **Die magsmisbruik wat daardie tyd kenmerk, bring vir Tant Wonnie baie leed wanneer haar dogtertjie Kaatjie sterf as gevolg van die baba/tronkstaf/gebrek aan mediese versorging./sy verloor haar kind as gevolg van Mevrouw Bosman se verkeerde vermoede dat haar man verantwoordelik is vir Kaatjie se swangerskap omdat dit uitloop op tronkstraf en haar (Kaatjie se) dood. Bl. 268: *Toe haar kind die laaste swakke asem, uitblaas, het sy buite teen die ou doringboom gaan staan. Haar oë was oop, maar sy het niks gesien nie ...***
- **Tant Wonnie se lewe op Vatmaar na Heinrich se dood is gekenmerk deur armoede en swaarkry omdat sy nie wettig met hom getroud is nie en dus nie geregtig is op sy oorlogspensioen nie. Dit dompel haar in armoede./ veroorsaak dat sy daaglik baie hard moet werk om te kan oorleef./Bl. 201: *Toe ek die telegram kry dat jou pa dood is, is ek na die army se pay- office toe ... Ek het gesê ek is nooit met die ring getroud nie ... Sorry I can't help you.***
- **Vatmaar se mense het in daardie tyd nie respek teenoor ander se besittings getoon nie, die naam "Vatmaar" dui aan dat jy mag vat wat jy nodig het. Tant Wonnie is baie sleg benadeel deur hierdie gewoonte /milieu; met haar terugkeer na haar huis ná Sannah Vosloo se dood tref sy haar huis in totale chaos aan, want al haar besittings is deur Vatmaar se mense uit haar huis gevat./Bv. bl.136: *Al die maande wat hulle weg was, was daar niemand om agter hulle buitekamer te kyk nie. ... Alles wat binne was, was geplunder.***

- Die gebrek aan menseregte in die tyd toe Tant Wonnie in Vatmaar gewoon het, het haar sleg benadeel. Toe sy (vals) van diefstal beskuldig en geboei voor die perd uitgejaag word, is sy verneder wat daartoe gelei het dat sy haar onttrek aan God./ sê dat sy nie deel van hulle God wil wees nie./dat sy 'n nuwe insig in die liefde ontwikkel in die wete dat die liefde goed én sleg kan wees./Bv. bl. 130: *Ek wil nie deel wees van hulle se God nie.*
- Die nydigheid/haat/vooroordeel wat Tant Wonnie se tyd in Vatmaar kenmerk, lei tot positiewe gevolge vir Tant Wonnie wanneer sy in Du Toitspan erkenning kry vir haar verbintenis met Heinrich: sy kry ná die vals beskuldiging haar maandelikse pensioen./Bl. 180: *Oh yes, and report to me within seven days if she has been granted a war widow's pension.*
- Die regspraak in Du Toitspan is aan Tant Wonnie se kant, want sy ontvang vergoeding vir haar vernedering nadat sy in Vatmaar in hegtenis geneem is om soos 'n misdadiger in die hof te staan wanneer die magistraat haar onskuldig bevind./die hof gelas dat daar vir haar 'n rok en skoene gekoop moet word./sy ook finansiëel vergoed word vir haar onkoste en ongerief./Bl. 180: *You are free to go, Mrs. Müller ... Tant Wonnie se innerlike wese het verby haar uiterlike omstandighede gestraal en by almal respek afgedwing./Bl. 180: Toe draai die magistraat hom na die aanklaer: See that this woman receives a new pair of shoes and dress. Also transport her back to .../Bl. 180: Oh yes, and report to me within seven days if she has been granted a war widow's pension./Bl. 181: *Veels geluk, het hul geglimlag, Mevrouw Müller – en sy hand vir haar uitgehou.**
- Die reg en geregtigheid/vryspraak/ erkenning van haar onskuld in Du Toitspan herstel Tant Wonnie se menswaardigheid in Vatmaar; die oorlogspensioen wat sy met behulp van die magistraat ontvang, maak haar vry: dit stel haar in staat om nie meer ander mense se wasgoed te doen nie./Susan is vry van die vernedering wanneer sy die Venters se bokke moes melk./Bl. 194: Die Venters se lui seuns kan van nou af hulle se eie melkwerk doen.

Die kandidaat bied 'n gepaste slot aan.

[25]

VRAAG 11: VATMAAR – KONTESKTUELE VRAAG

Vraag	Antwoord	Punt
11.1.1	Die verkoop van die diamante/verdeling van die geld. ✓	1
11.1.2	Die diamanttransaksie word suksesvol afgehandel./ Elkeen ontvang tweehonderd pond/baie geld. Hulle kom weg met die diefstal van die diamante. ✓✓ <i>Die kandidaat bied TWEE antwoorde vir EEN punt elk aan.</i>	2
11.1.3	Hulle het 'n huis op Vatmaar wat hulle nie op die delwery gehad het nie. ✓	1
11.2.1	Tant Bet word as 'n gewone mens wat lelike goed doen (vat), maar ook positiewe eienskappe het, aan ons bekendgestel. Tant Bet se behandeling deur haar werkgewers, word oortuigend aangebied./pas by die tyd waarin sy geleef het./Tant Bet se ondervinding op die diamantdelwery word lewensgetrou voorgestel./ Tant Bet ken die tradisies van haar mense bv. die begrafnis van Ta Vuurmaak./die maak van khadi wat gepas/oortuigend is. ✓✓ <i>Die kandidaat bied TWEE redes vir EEN punt elk aan.</i>	2
11.2.2	Van Oubaas Swartz leer die leser net sy negatiewe eienskappe ken./ Dis onaanvaarbaar/onvanpas om jou werknemers so sleg te behandel soos hy dit doen. ✓	1
11.3	Dit beklemtoon die ironie dat Jakob Kierie wat Lena, Janman, Bet en Flippus by die polisie gaan verdag maak het/ probeer in die moeilikheid kry het, toe self tronk toe is./ Dit hef uit dat Jakob Kierie vals is, want hy word aan dieselfde misdryf skuldig bevind./ Dit gee inligting oor 'n ander tyd en plek./ Dit dui aan dat daar by wit mense tog waardering vir hulle werkers is. ✓	1
11.4	Oubaas Swartz het Flippus geslaan terwyl hy probeer weghardloop het om daarvan te ontkom. ✓ Oubaas Steenkamp het onweloweglike voorstelle aan Sus Bet gemaak waaraan sy nie wou toegee nie./ waarna sy weggeloop het. ✓	1 1
11.5	Flippus / Janman ✓	1
11.6	Nee. Bet steel sonder dat mense dit agterkom. / haar as skelm aansien. / ervaar. ✓ Flippus steel twee diamante/geld terwyl die Oubaas onder die indruk is dat hy die eerlikheid self is. ✓	1 1
11.7	Flippus is 'n Basoeto en Sus Bet 'n Griekwa-vrou./ Flippus is swart en Sus Bet ligter van kleur. ✓	1

11.8	<p>Alomteenwoordige verteller ✓</p> <p>Die alomteenwoordige verteller weet hier presies wat Tant Wonnie dink terwyl hy/sy ook weet van Settie September se verbasing. / skuldgevoel. /</p> <p>Die alomteenwoordige verteller kan ook verhaal wat deur Mineer Jones vir Settie September gesê is. /</p> <p>Die alomteenwoordige verteller weet dat Stoffel Jones nie geweet het dat Tant Wonnie in die hof was nie. ✓</p>	1 1
11.9	<p>Ja.</p> <p>(Verbasing:)</p> <p>Sy het gedink Tant Wonnie sit in die tronk. / is onder die indruk dat Tant Wonnie gestraf word vir haar sogenaamde diefstal (wat Settie versin het.) /</p> <p>Die laaste wat sy van Tant Wonnie die nuwe klere / skoene by die tronk kon kry nie. ✓</p> <p>(Kon haar nie in die oë kyk nie.)</p> <p>Sy het geweet dat sy Tant Wonnie vals beskuldig het. / onnodig laat verneder het. ✓</p> <p><i>Die kandidaat kan nie NEE as 'n antwoord aanbied nie. Die dele tussen hakies verdien nie punte nie; slegs die redes verdien punte.</i></p>	1 1
11.10.1	Die tema van onskuldige lyding. ✓	1
11.10.2	<p>Kaaitjie word onskuldig verdink van 'n verhouding met haar werkgewer se man. ✓</p> <p>Sy is onregverdig in die tronk gestop. / as gevolg van hagleike (onregverdige) tronkstandighede sterf Kaaitjie met die geboorte van haar kind. ✓</p>	2
11.11	<p>Sus Bet gee aan 'n vreemde oom 'n vyfpondnoot nadat hy werk by Stoffel Jones kom soek. / weggejaag is. ✓</p> <p>Sy deel haar kennis van kruie. ✓</p> <p style="text-align: center;">EN</p> <p>Tant Wonnie betaal die Septembers se rygeleentheid. /</p> <p>Tant Wonnie laat almal wat wil, toe om water uit die put te skep. /</p> <p>Tant Wonnie deel haar medisyne/ wilde knoffel-in-kasterolie met ander sonder om betaling te verwag. ✓✓</p> <p><i>Die kandidaat bied TWEE soortgelyke antwoorde vir EEN punt elk aan.</i></p>	2 2
		[25]

AFDELING B: ROMAN

VRAAG 12: DIE KWART-VOOR-SEWE-LELIE – OPSTELVRAAG

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte RUBRIEK VIR DIE NASIEN VAN DIE OPSTELVRAAG VIR DIE ROMAN EN DIE DRAMA nagesien.

LET WEL:

- Dit is 'n breë raamwerk van feite.
- Al die feite hoef nie genoem te word nie.

Die kandidaat verskaf 'n gepaste inleiding.

- **Iris verwoord die sentrale tema as die mens se hunkering na die groot bloomboomblik in sy/haar lewe.**/Bv. bl. 104: *Ek glo al sedert my skooldae dat ek, soos my botaniese naamgenoot, die een of ander tyd moet blom.*
- **Iris se hunkering na haar bloomboomblik** sluit aan by die betekenis van haar naam./ Bv. bl.10 *'n Iris was nie slegs 'n bolplant nie, maar sy was ook 'n Griekse mitologiese godin, in diens van meer belangrike gode.*
- **Vir Iris hou die betekenis van haar naam verband met die lelie in haar ma se tuin wat net een keer per jaar blom en dit versterk haar begeerte** om haar eie bloomboomblik te ervaar./Bv. bl.187: *... een laatmiddag speel ek met Polder in die tuin en uit die hoek van my oog sien ek 'n beweging, iets wilds tussen die groen ... 'n Blom het oopgegaan. Nie stadig nie, oombliklik.*
- **Iris vrees dat die wonder van haar bloomboomblik by haar sal verbygaan** omdat die lelie in haar ma se tuin skielik blom en dan verlep./Bl. 187: *As ek my oë sou geknip het, het ek dit gemis, so vinnig het dit gebeur./ Bl. 195: Dink jy ek blom dalk eers na ek dood is?*
- **Iris bly hunker na die groot blomtyd in haar lewe** en sy glo dat, soos die kwart -voor-sewe-lilie, sy haar magiese bloomboomblik moet ervaar./ Bv. bl.140: *Elke mens moet een keer in sy lewe die regte ding op die regte tyd doen en só 'n moment van volmaakte sintese beleef.*
- **Iris glo dat sy nie haar kans om te blom moet misloop nie en leef haar hele lewe in afwagting van haar blomtyd.**/Bv. bl.104: *En dit is miskien ook een van die redes waarom ek nie altyd nee sê as ek dit behoort te doen nie ... en dat ek dus te alle tye gereed moet wees en nooit 'n nuwe aanbod van die hand mag wys nie ...*
- **Vir Iris raak dit 'n lewensfilosofie om te wag vir haar bloomboomblik**, al is daar opmerkings van ander wat haar laat twyfel./Bv./ bv. 140: *Dis tog net die naam van 'n blom, het Bettie gesê ... /Bl.140: Wat een keer per blom, het Peter gesê. En sy het gedink die modelstorie is dalk haar kans./Bl.148: Dis 'n simpel naam. Blomname vir mense is simpel.*
- **Johanna probeer om Iris se siening omtrent haar spesifieke blomtyd te verander** deur haar daarop te wys dat sy elke dag vir hulle blom./Bv. bl.87: *Ag, Iris, het sy gesug. Jy blom elke dag vir ons.*

- **Iris is van mening dat ander mense ook blomtye het;** daarom wonder sy hoe Jonsie 'n blomtyd sou hanteer./ Bv. bl. 204: *Sy was nie die soort mens wat sou sit en wonder wanneer sy eendag gaan blom nie; sy sou tyd, plek en datum bepaal, die gebeurtenis deeglik beplan en almal wat belangstel, inlig.*
- **Iris besluit om Amerika toe te gaan omdat sy voel dat dit haar tyd is om te blom,** want sy is bang haar een geleentheid daarvoor gaan verby./Bv. bl. 87: *'n Iris blom net een keer per jaar. Ek is aan die oud word en dis tyd dat ek blom.*
- **Iris sien nie die potensiaal van 'n moontlike bloomboomblik raak** wat Kara en die Fransman in Frankryk wat haar modelwerk wil afneem, sien nie. Iris sien haarself as iemand met 'n doodgewone boeregesig./ Bv. bl. 93: *By die huis, ja, maar hier soek hulle na iets anders.*
- **Iris kry nog 'n geleentheid om te blom** as die fotograaf Joe in New York haar potensiaal as model raaksien./Bv.bl.119: *Elke fotograaf droom van so 'n ontdekking.*
- **Billy bring Iris terug tot by die realiteit oor haar blomtyd** wanneer hy sê dat nie alle bolle blom nie./Bv. bl. 105: *Dis alles goed en wel dat jy wil blom, maar gestel die man spit jou uit? Hy het gegrinnik vir sy bevredigende beeldspraak. Dit kan gebeur. Nie alle bolle kom tot bloei nie.*
- **Iris ervaar Peter se negatiwiteit oor haar soeke na haar bloomboomblik** wanneer hy meen dat haar ouers haar nooit Iris moes genoem het nie, want sy sou dan nie soveel verwagtinge gehad het nie./Bv. bl.132: *Jou ouers moet jou nooit Iris gedoop het nie ... As jou naam Marie was, het jy nie so vol idees rondgeloop nie.*
- **Iris word tot haar sinne gebring oor haar blomtyd** wanneer Peter haar voor 'n ultimatum stel en sy kies om saam met hom Vermont toe te gaan in plaas daarvan om die modelkontrak te aanvaar./Bv. bl. 133: *As jy wil blom onder ateljeeligte met mense wat jou deurmekaar gaan boelie, moet jy dit doen. Ek gaan Vermont toe.*
- **Die Engel bring Iris tot insig dat die blomnaam en die lelie niks met haar toekoms te doen het nie,** want 'n naam is net 'n naam./Bl. 187: *Net sowel, het hy gesê. Ek sien geen verband tussen jou lelie en enigiets wat ons vannag bespreek het nie.*
- **Iris word bewus daarvan dat sy ongesiens kan blom** wanneer die Engel haar maan om versigtig te wees, want 'n mens kan blom sonder dat jy dit besef./Bv. bl.195: *Party mense blom ongesiens, het hy gesê. So onverwags dat niemand dit eers opmerk nie. Soos Ma se lelie.*
- **Iris kom later tot die besef dat 'n mens se hele lewe 'n blomtydperk kan wees** en dat dit nie beperk word tot een magiese oomblik nie. As 'n voorstedelike huisvrou wag sy geduldig saam met Polder, Johanna en die Engel op die kwart – voor – sewe – lelie om te blom./Bv. bl.220: *Wees geduldig, sê ek. Dis amper tyd.*

Die kandidaat verskaf 'n gepaste slot.

[25]

VRAAG 13: DIE KWART-VOOR-SEWE-LELIE – KONTEKSTUELE VRAAG

Vraag	Antwoord	Punt
13.1	<p>Bettie voel dat niemand/Brian se kinders haar waardeer/na waarde ag nie.</p> <p>Brian wil nie met haar trou nie./hou net van haar omdat sy goed kan kook./</p> <p>Brian se libido is laag.</p> <p>Bettie se hormone keil haar op. / maak haar buierig.</p> <p>Bettie se rug was seer.</p> <p>Bettie se fisiese toestand veroorsaak dat sy opgebeur moet word. √√√</p> <p><i>Die kandidaat bied DRIE antwoorde vir EEN punt elk aan.</i></p>	3
13.2	<p>Nee.</p> <p>Johanna gee vir dokter Kara met boererate soos 'n ma sal.</p> <p>Johanna vleg die dogter se hare.</p> <p>Johanna tree soos 'n ma by Elsa se troue op deur vir haar 'n blinkdingetjie te leen.</p> <p>Johanna se brief aan Iris in Amerika bevat vermaninge soos wat 'n ma sal skryf./ondersteun Iris dat sy elke dag vir hulle blom.</p> <p>Johanna staan vir Elsa met haar kinders by./</p> <p>Johanna hou ma geselskap as sy in die huis gaan bly nadat Pa plaas toe is. √</p> <p><i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.</i></p>	1
13.3	<p>Bettie is 'n raakvatter. / ongeduldig met ander wat nie aan haar vereistes voldoen nie. / prakties ingestel. / onafhanklik. / uitgesproke. √</p> <p><i>Die kandidaat bied 'n eie, gepaste motivering vir EEN punt aan.</i></p>	1
13.4	<p>Iris √</p> <p>Die verteller laat die leser besef dat Iris oor die modelkontrak/haar verlore blomoomblik twyfel. √</p> <p><i>Aangesien die vraag lui "Wie" die verteller is, kan slegs "Iris" as antwoord aanvaar word.</i></p>	1 1
13.5	<p>Joe neem foto's van Iris om 'n model te word terwyl Peter van haar om saam met hom Vermont toe te gaan./'n ultimatum aan haar stel om onder ateljeeligte te blom terwyl hy Vermont toe gaan. √</p> <p>Ja.</p> <p>Iris het aan Peter se ultimatum gehoor gegee. / het die modelkontrak laat vaar. √</p> <p><i>NEE word nie as 'n antwoord aanvaar nie.</i></p>	1 1
13.6	<p>13.6.1 Die Engel pas die kas op waarin die gif gebêre word. √ Die Engel maak Iris wakker om Bettie te help toe sy siek was. √</p>	1 1
	<p>13.6.2 Die Engel beskerm nie vir Iris toe sy haar enkel breek nie. √</p>	1

13.7	13.7.1	Ma is eksentriek. ✓	1
	13.7.2	Ja. Sy het by Die Spieël aangesluit. / praat met voorvader geeste. OF Nee. Sy tree nou konvensioneel op deur by haar man te woon. ✓	1
13.8	13.8.1	Elsa maak Iris stil toe sy 'n mening oor Kara en Claude se liefde lug. ✓ Pa maak Iris stil toe sy aan die gesprek rondom Hannes en Elsa se voorgenome troue wil deelneem. ✓ Elsa sê dat Iris te jonk is om saam te praat. ✓	3
	13.8.2	Pa sê dat hulle nie aan Iris se stuiwer 'n behoefte het nie./die susters genoeg moeilikheid veroorsaak. ✓	1
13.9.1		Ja. Haar fantasiekarakters luister na mekaar/reageer op gesprekke wat haar familie nie met haar doen nie./Sy soek die geselskap van fantasiekarakter op, omdat haar familie nie na haar luister nie. OF Nee. Iris het 'n fantasiewêreld geskep omdat sy as jongste alleen was. ✓	1
13.9.2		Die Engel is die oorsaak dat Iris se fantasiewêreld verdwyn./ Die Engel help haar om tot insig oor haar naam/blomtyd te kom./ Die Engel lei haar tot die besef dat sy verantwoordelikheid vir haar eie keuses/ toekoms moet neem./ Die Engel help haar om tot insig oor die lewe te kom (dis nie 'n storieboek nie)./ Die Engel help haar om Peter / 'n voorstedelike bestaan bo 'n modelkontrak te kies. ✓✓✓	3
13.10		Iris kry die speelgoed/klere waarvoor haar susters moeg is./ Iris voel sy leef (sonder 'n keuse) op oorskietkos./word afgeskeep./ Iris word anders as haar susters behandel./ Iris voel dat sy vir ander/haar ouers/susters/onderwysers moet regstaan. ✓	1
13.11		<i>Die kandidaat bied 'n eie, gemotiveerde antwoord aan, bv.</i> Nee. Ma is eksentriek/kunstig om met voorwerpe te gesels. ✓ Aangesien Bettie self 'n raakvatter is/nie 'n huishoudster nodig het nie, is sy ongeduldig met ander. ✓	1 1
			[25]

AFDELING C: DRAMA

Beantwoord EEN vraag.

KRISMIS VAN MAP JACOBS – Adam Small**VRAAG 14: KRISMIS VAN MAP JACOBS – OPSTELVRAAG**

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte RUBRIEK VIR DIE NASIEN VAN DIE OPSTELVRAAG VIR DIE ROMAN EN DRAMA nagesien.

LET WEL:

- Dis 'n breë raamwerk van feite.
- Al die feite hoef nie genoem te word nie.

- Die kandidaat bied 'n gepaste inleiding aan.
- **Op skool is die lewe vir Johnnie nie noodwendig sleg nie: hy is 'n onskuldige skoolkind toe hy in Elsiesrivier kies om 'n verhouding met Blanchie, een van die inwoners op die Kaapse Vlakte wat saam met hom skoolgaan, te begin./Bv: In 'n terugflits, Map en Blanchie as tienderjarige seun en dogter, nog op skool./ (lag sinies) Johnnie ... Klink mooi, Johnnie ...**
- **Nadat Johnnie, as bruin jongman in die Apartheidsera, matriek geslaag het, sukkel hy om 'n ordentlike werk te kry; wat hom gefrustreerd en desperaat maak. Hy is nie vry om te kies wat hy met sy lewe wil doen nie. Hy kán 'n bode word, maar kies om nié so 'n minderwaardige werk te verrig nie./Bv. MAP: Ek het matriek gemaak, standerd tien. Ek wiet Ma het baie gehoop op my. Maar well, daar was nie geld vir verder leer nie, en toe ek 'n job soek, 'n goeie werk, well, 'it was alles vir whites only ...**
- **Op die Kaapse Vlakte waar hy woon en leef, is die enigste sinvolle afleiding waarby Johnnie betrokke kan raak, orkeste. Johnnie kies binne sy omstandighede om as saksofoonspeler 'n leiersrol in Oompie Paulsen se orkes te vervul./Bv.: Boeta het gesê ek moet seker maak of ek mister Jacobs se measurements ook moet niem ...**
- **As gevolg van Johnnie se uitsiglose bestaan op die Kaapse Vlakte – sonder geld/werk/hoop op 'n verbeterde toekoms, sonder geleenthede – het hy nie die keuse om sy eie posisie te verbeter nie./Bv. MAP: Ek het matriek gemaak, standerd tien. Ek wiet ma het baie gehoop op my. Maar well, daar was nie geld vir verder leer nie, en toe ek 'n job soek, 'n goeie werk, well, 'it was alles vir whites only ...**
- **Op die Kaapse Vlakte, sonder werk en sonder 'n identiteit, kies Johnnie om 'n lid van 'n bende te word omdat hy na identiteit soek./Bv. MAP: Kan jy sien die tattoos, al die merke? ... 'it was 'n terrible gesoek seker, vir 'n identity ... 'is verskriklike merke dié, maar dis nog altyd deel van my kaart, 'it wys waar ek gewies het .../Bv. Ek wil oek iets gewies het ... jy't tog ge-verstaan .../ MAP: ... toe het ek deurmekaar geraak moet ... moet die elemente ... Maar ek was die leader ...**
- **Die bende se erkenning van sy identiteit/leierskap is goed vir Johnnie se ego. Die bende manipuleer hom sodat hy instem tot vroue se verkragting. Hy kies binne sy bepaalde omstandighede dus (saam met die ander bendelede) geweld en misdaad./Bv. MAP: ... toe het ek deurmekaar geraak moet ... moet die elemente ... Maar ek was die leader ... Ek was altyd die leader .../ MAP: Ek is 'ie leader, verstaan! Okay, sê ek, moet net 'ie lat die vrouens skrie nie! ...Toe vat hulle die vrouens ... Sy skrie ... En toe wiet ek hy wurg die vrou ...**

- Die veranderde naam wat Johnnie kry, is 'n aanduiding van die negatiewe omstandighede wat hyself kies. Hy kies om hom te laat tatoeër, waarna hy soos 'n padkaart lyk – gevolglik word hy “Map”./Bv. *Van al die merke, al die tattoos, call hulle toe vir my Map Jacobs.*
- Map, die bendeleier, se omstandighede verander, want as leier het hy bepaalde mag. Dit gee aan hom 'n bepaalde identiteit wat veroorsaak dat hy, as leier, keuses maak wat ingrypend negatief op sy lewe inwerk. Hy is aandadig aan die verkragting van sy ma en suster en die moord op sy suster./Bv. *MAP: Ek is 'ie leader, verstaan! Okay, sê ek, moet net 'ie lat die vrouens skrie nie! ... Toe vat hulle die vrouens ... Sy skrie ... En toe wiet ek, 'cause 'it was onse manier, toe wiet ek hy wurg die vrou ... lat sy stil moet bly .../MAP: ... Ek het geskrie en geskrie! 'it was te laat ... 'is my suster, is Klein-Meisie ... Toe tel een van hulle oek vi' Ma, vi' Grootmeisie Jacobs ... van 'ie grond af op ...*
- Map se omstandighede word slegter wanneer hy verantwoordelikheid vir sy daade aanvaar en kies om hom aan die polisie oor te gee na die moord op Ivan Philander. Juis binne sulke slegte/negatiewe omstandighede kies hy om verantwoordelikheid te aanvaar en om hom, daarom, self oor te gee./Bv. *MAP: Toe's ek polisiesstasie toe, na die sergeant op nightduty ... Ek het vir Ivan Philander doodgestiek, nou net. Toe hou ek my hande yt, vi' die boeie ... Ek het myself op-gegie. Ek het getry om 'it ... soes 'n man te vat ...*
- Sy omstandighede verander nogeens: dit versleg nóg meer wanneer hy, die bendeleier, as moordenaar tronk toe gestuur word. Hoewel hy nie 'n keuse het oor die tronkstraf nie, kies hy om verantwoordelikheid te aanvaar vir sy daade. Gevolglik dien hy sy straf op 'n positiewe manier uit./Bv. *MAP: ... die next oomblik was ek op hom, ek het daai oomblik nie gewiet eers wie wás 'it nie. Ek swaai hom net van haar af, en ek stiek hom met die mes ... En toe sien ek oek 'it was Ivan Philander wat ek doodgestiek het .../ Toe's ek poliesstasie toe, na die sergeant op nightduty .../: Ek het twaalf jaar gekry.*
- As tronkvoël ervaar Map die verwerping en belediging van die gemeenskap, want hy word skuldig bevind aan moord en gaan tronk toe. Uiteindelik verander Map sodanig / ontwikkel sy karakter so dat hy ten gunste van 'n beter toekoms/'n veranderde menswees kies: hy erken self, na sy bekering, dat hy 'n lewe vol gemors agterlaat en 'n veranderde mens is. Hy kyk met ander oë na sy omstandighede, sy verlede en sy toekoms./Bv.: *CAVERNELIS: ... Hy's 'n ... 'n misdadiger .../: RICHIE: ... hy't 'n oeg op haar gehad, voordat hy in is, die vark! Bv.: MAP: ... Sê vir hom ek wás rubbish, Ma, maar ek is annerste!*
- In die afgesonderde omstandighede van die tronk verander Map se keuses ten goede omdat hy beseft dat hy vir sy ma se toestand en sy suster se dood verantwoordelik is. Skuldgevoelens maak van hom 'n gevangene wat kies om voorbeeldig te wees en die regte dinge te doen./Bv.: *Sy sê parole is nou due vir my, ek kom yt op die sewende wat nou kom, annermaand .../: Ek is 'n ge-change-de man ... ek het die Here Jesus gevind hierso, regtig, ek sal nie lieg nie ...*
- Wanneer hy in die negatiewe omstandighede van die tronk tot bekering kom, kies hy om verantwoordelikheid vir sy daade te aanvaar; kies hy ook om voor God, Apostel George en sy ma sy skuld te bely en om vergifnis te smee./Bv. *MAP: O God, vergewe my! ... APOSTEL GEORGE: Die Here vergewe .../ APOSTEL GEORGE: ... jy's nou gered, broer Jacobs ...*
- In die tronk, waar hy alleen is, en steeds lid van bendes is, ervaar Map intense skuld-gevoelens en toon berou oor sy daade en kies om 'n verandering in sy lewe te maak./ *MAP: So hierso acknowledge ek nou, my Here ... In die teenwoordigheid van my ma en Apostel George ... jy moet die guts hê, en alles sê voor God!/: ... ek het 'n regte vark geword, maar nou, ek het weer ge-change, ek het weer 'n mens geword ...*

- **Na Johnnie se vrylating ervaar hy dieselfde troostelose omstandighede op die Kaapse Vlakte. Hy kry steeds nie werk nie, want nou het hy ook 'n reputasie as 'n tronkvoël. Desnieteenstaande kies hy om nie kwaad te word nie, maar eerder rustig te wag tot 'n geleentheid opduik.:** *Almal hier, almal in hierdie strate, in hierdie huise, almal ... (Lag.) En die employers, o, almal die employers ... Hulle almal is so sympathetic ... But ... (sê dit baie hard) but, but, but .../ Lag) Ma! Dan wil ek skree en ek wil sê, Well, nee, except vir my tattoos nie ... maar dan bly ek stil .../ Die band nét so, Oompie Paulsen-hulle ... even hulle, net so, dieselfde ... Map Jacobs, obviously, sal die band nou 'n naam gee ...*
- **Sy omstandighede word steeds slegter wanneer lede van die gemeenskap hom inlig oor Blanchie se doen en late; hoewel die nuus Map intens ontstel, kies hy om nie kwaad met kwaad te vergeld nie.:** *Ek mind nie wat Blanchie gedoen het meanwhile nie ... Here Jesus, wie is ekke om te mind! ... ek het 'n regte vark geword, maar nou, ek het weer gechange, ek het weer 'n mens geword ...*
- **Hoewel Johnnie se omstandighede slegter blyk te wees as voor sy bendedae/tronkjare, toon hy aan die einde insig as hy kies om teenoor Blanchie sy “vuil” en “sleg” te bely en hulle herenig word nadat hy kies om haar te vergewe in die lig van sy eie oortredings.:** *rekord./Bv. MAP: ... Ek het vir jou ... alles ge-vertel ... Blanchie ... Hulle hou mekaar styf vas. Soen mekaar hartstogtelik./ MAP: Dit ... moet nou so ... gebeur ... Blanchie ... Dit moet nou ... so gebeur .../Bv. MAP: ... Sê vir hom ek wás rubbish, Ma, maar ek is annerste!*
- **Johnnie se omstandighede verander wanneer Map, die leier van bendes, kies om weer Johnnie te word met die moontlikheid/suggestie om 'n leier in die gemeenskap/as die saksofoonspeler te word.:** *Bv. ... en óns hoor – die saxofoon, soos hy dit gespeel het, voorheen ... Dan, terwyl hy Blanchie vashou, kniel Map – hy val half – voor Antie Grootmeisie neer. ANTIE GROOTMEISIE: ... Johnnie ...*

Die kandidaat bied 'n gepaste slot aan.

[25]

VRAAG 15: KRISMIS VAN MAP JACOBS – KONTEKSTUELE VRAAG

Vraag	Antwoord	Punt
15.1	Richie verwys na (Cyril se) kerrimstukke./ verwys na die kerrim-spel. ✓	1
15.2	15.2.1 sewe jaar ✓ Hy is tronk toe omdat hy Ivan Philander het met 'n mes dood gesteeek. ✓	1 1
	15.2.2 motoriese moment ✓ Ja. Die spanning neem toe, omrede die mense van township benoud is oor die feit dat Map hierdie Kersfees uit die tronk uit kom./ Die gehoor ervaar saam met die mense – hulle wonder ook wat Map gaan doen wanneer hy uit die tronk kom. ✓ <i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan. Die kandidaat kan nie NEE as 'n antwoord aanbied nie.</i>	1 1
15.3	Cavernelis is versigtig/bang vir Cyril./ wil nie saam met Cyril gesien word nie./wil nie praat met Cyril nie./voel hy is beter as Cyril. ✓ Ja. Cavernelis word al lank getreiter deur Cyril / hou nie van konflik nie./ weet nie hoe om Cyril te hanteer nie. / weet Cyril is deel van die bendes. ✓ <i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt elk aan. Die kandidaat kan nie NEE as 'n antwoord aanbied nie</i>	1 1
15.4	15.4.1 Dit is karakteropenbarend / karakteriserend van Cyril. Dit gee die leser meer kennis/agtergrondinligting omtrent die gevoel wat Cyril teenoor Cavernelis het. ✓ <i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.</i>	1
	15.4.2 Hy werk so hard om genoeg geld te verdien, omrede hy ontuis voel tussen die mense van die township. / Cavernelis kom van die Boland af wat hom in 'n ander klas plaas. / Hy verlang terug na die Boland. / Hy wil sy gesin in 'n beter/veiliger woonbuurt laat woon ✓ Nee. Cavernelis pleeg selfmoord / maak nie genoeg geld om sy gesin te laat verhuis nie. / het gehoop op die geld wat Blanchie met die modelkontrak sou kry, maar toe dit deur die mat val, was daar nie meer hoop nie. ✓ <i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt elk aan. Die kandidaat kan nie NEE as 'n antwoord aanbied nie.</i>	1 1

15.5	Willy la Guma/La Guma ✓		1
15.6	15.6.1	Toneelaanwysings/newetekse ✓	1
	15.6.2	<p>Die newetekse gee leiding aan die regisseur oor waar Map en Blanchie moet staan op die verhoog. /</p> <p>Dis belangrike inligting vir Blanchie, want dit dui aan wanneer sy op die verhoog moet verskyn. / wat sy op die verhoog moet doen. / Dui vir die gehoor die teken dat 'n nuwe toneel begin. Dat die lig moet verander, is belangrike inligting vir die tegniese span wat met behulp van die lig op Blanchie moet fokus. / om aan te dui dat die karakters op die verhoog wissel. /</p> <p>Gee belangrike inligting vir die akteurs wat Blanchie en Map vertolk, waar hulle moet staan en ook hoe hulle moet reageer/hoe hulle gemoedtoestand moet wees. ✓✓</p> <p><i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt elk aan.</i></p>	2
15.7	<p>Net soos Blanchie nie oorsee kan gaan nie, so is almal wat bly op die Kaapse Vlakte teen hulle sin daar. Daar is geen moontlikheid van uitkoms nie./ Uitsigloosheid van die inwoners van die Kaapse Vlakte. ✓</p> <p>Blanchie kom nie uit haar moeilike omstandighede nie. / Haar pa pleeg selfmoord en dus is daar nou nog weinig kans vir wegkom./ Word nou die bespotting van die gemeenskap. ✓</p> <p><i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt elk aan.</i></p>		1 1
15.8	<p>Jy sou verwag dat Tommy nie skinder nie (a.g.v. sy woorde "dis nie onse biesagheit nie"), maar tog is hy een van die karakters wat die meeste skinder en sy neus in ander mense se besigheid insteek. ✓</p> <p><i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.</i> <i>Die kandidaat bied albei kante van die ironie vir EEN punt aan.</i></p>		1
15.9	15.9.1	<p>Blanchie het op haar pa geskree en hom beskuldig dat dit sy skuld is dat sy nie die modelkontrak Parys toe gekry het nie. Sy probeer hom in die hande kry om jammer te sê / om dinge uit te stryk met haar pa. / het hom nog nooit so ontsteld en verslae gesien en sy is die oorsaak daarvan. ✓</p>	1
	15.9.2	<p>Nee.</p> <p>Cavernelis pleeg selfmoord en Blanchie kan nie vir hom jammer sê nie. / Blanchie sal nou bly wonder of dit haar skuld was dat haar pa selfmoord gepleeg het. ✓</p> <p><i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt elk aan.</i> <i>Die kandidaat kan nie JA as 'n antwoord aanbied nie.</i></p>	1
15.10	<p>Blanchie het verlief geword op Johnnie voor hy in die bendes was en sy nuwe naam, Map gekry het. / Vir haar sal hy altyd Johnnie die onskuldige skoolseun bly en nie Map die bendeleier nie. / sien altyd die goeie in Map raak, en daarom sal hy altyd vir haar Johnnie bly. ✓</p>		1

15.11	15.11.1	In TEKS I is daar nog 'n groot vrees en spanning oor die feit dat Map uit die tronk gaan kom, maar in TEKS J het Map al uitgekom en alles is rustig. ✓ <i>Die kandidaat bied albei kante van die verskil vir EEN punt aan.</i>	1
	15.11.2	Nee. Map was 'n 'changed' man. / het net in sy ma se huis gebly en nie sommer uitgekom nie./ het vergifnis gaan soek by Blanche./ ✓ al het hy nog nie werk gekry nie, het hy nie terug na die bendes gegaan nie. ✓ <i>Die kandidaat bied soortgelyke antwoorde vir TWEE punte aan. Die kandidaat kan nie JA as 'n antwoord aanbied nie.</i>	1 1
15.12	Ja. Dit is geskryf in Kaaps Afrikaans en dit is ook hoe die mense van daardie area praat. / op so 'n manier maak dit die drama meer geloofwaardig. ✓ Ja. Dit is nog relevant vandag omrede die sosiale omstandighede nog nie verander het in gebiede soos die Cape Flats nie. / Mense wat moes trek bly nog steeds in gebiede soos die Cape Flats. / Net sekere bevolkingsgroepe het voordeel getrek uit post-apartheid en die mense van die Cape Flats is nie een van hulle nie. <i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan. Die kandidaat kan nie NEE as 'n antwoord aanbied nie.</i>	1 1	
			[25]

MIS – Reza de Wet**VRAAG 16: MIS – Reza de Wet – OPSTELVRAAG**

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte RUBRIEK VIR DIE NASIEN VAN DIE OPSTELVRAAG VIR DIE ROMAN EN DRAMA nagesien.

LET WEL:

- Dis 'n breë raamwerk van feite.
- Al die feite hoef nie genoem te word nie.

Die kandidaat bied 'n gepaste inleiding aan.

- **Meisie**
- Reeds vroeg in die drama kom 'n mens agter dat Meisie nie tevrede is met haar omstandighede nie, en smag na vryheid.
- Sy plant rose voor die vensters om die misreuk te verdoesel.
- Sy probeer heeltyd om 'n blik te kry van die sirkus – wat vir haar eksoties en ver verwyderd van haar harde realiteit is.
- Die feit dat sy selfs weggeglip het in die verlede om die sirkus te sien te kry, is een van die maniere hoe sy probeer om vry te word.
- Sy hang ook aan Gertie se lippe wanneer sy vertel van die “armsalige ellendeling” wat vir as abnormaliteite vertoon word.
- Selfs in die klein gebaar, om nie 'n vingerhoed te dra terwyl sy aan die sakke werk, wys duidelik dat sy nie wil inval by haar ma en die omstandighede nie.
- Die feit dat haar ma net Meisie noem en nie op haar regte naam nie, verswelg haar in anonimiteit.
- **Konstabel** se koms maak dat Meisie se strewe na bevryding egter nou 'n realiteit word.
- Konstabel sien haar raak as 'n persoon en nie net 'n meisie nie. Deur haar te noem op haar naam, Margareta bevry hy haar van anonimiteit.
- Hy stel belang in haar, wil haar “sien” en maak geselsies met haar, in vergelyking met niemand in haar huis haar ooit as 'n vrou gesien het nie.
- Konstabel help haar met die slopemmer – gewoonlik moet sy self sukkel.
- Met die verloop van die aand, help Konstabel vir Meisie om te ontwikkel en groei. Wanneer sy hom rondom middernag in die kombuis kry, met net haar aannemingsrok aan en kaalvoet, is sy gereed om uit haar kokon te kom soos 'n skoenlapper.
- Meisie dans uit en verdwyn saam met Konstabel. Bevry van haar slegte omstandighede.
- **Gertie**
- Gertie streef om van haar oujongnooiskap en die eng gemeenskap te ontsnap.
- Gertie daag by Miem en Meisie op, omrede sy alleen by haar huis is en bang is – sy het nie 'n man wat haar sal kan beskerm nie.
- In haar diepste van wese hoop sy dat sy egter nog moontlik 'n prooi sal kan wees en dat sy ook moontlik kan verdwyn om middernag. Enige iets is beter as die versmorende bestaan wat sy alleen moet doen.
- Met die koms van Konstabel, is dit asof 'n lig op hierdie behoefte om vry te word val. Van die begin af sien sy hom as 'n moontlike bevryder of eerder 'n moontlike man wat met haar sal kan trou.

- Sy probeer aan hom 'n gunstige beeld skeep, aangesien hy nie kan "sien" nie. Bv. haar hare is baie dikker en langer wat dit werklik is.
- Wanneer Konstabel begin vertel van sy tannie Hannie, is dit asof Gertie deur al die bande breek. Sy raak 'n sensuele vrou, nie noodwendig uiterlik nie, maar innerlik. Hier die reis na seksuele bevryding word egter onderbreek met Miems se terugkeer.

Die kandidaat bied 'n gepaste slot aan.

[25]

OF

VRAAG 17: MIS – Reza de Wet – KONTEKSTUELE VRAAG

Vraag	Antwoord		Punt
17.1	1936		1
17.2	Die fratse wat by die sirkus vertoon word. √ Die sirkus is vir Miem die bouse wat besweer moet word. / hou vir Meisie en Gertie bevryding in. √ <i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.</i>		1 1
17.3	Sy sal nooit dit wat sy gesien het in die tent van die fratse vergeet nie. / Sy sal nooit die verskriklike verwronge mense vergeet wat sy in die fratse vertoning gesien het nie.		1
17.4	Dit skep 'n stemming van mistroostigheid / beklemtoon Meisie se mistroostige bestaan. √ Dit suggereer die naderende onheil. √ <i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt elk aan.</i>		1 1
17.5	17.5.1	Die afgelope twee jaar het daar elke jaar op 31 Augustus/ laaste aand in Augustus, 'n jong meisie verdwyn. <i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.</i>	1
	17.5.2	Ja Miem is bang dat Meisie iets sal oorkom/ weg gaan raak. Gertie – alhoewel sy geen geldige rede het nie, is ook bang sy kom self iets oor. <i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt elk aan.</i> <i>Die kandidaat kan nie NEE as 'n antwoord aanbied nie.</i>	1 1
17.6	Miem is verlig dat hulle beskerming kry, maar dit help niks nie en Meisie verdwyn nog steeds./ Miem is verlig dat daar beskerming in die dorp is, maar dit keer nie dat die gevaar haar huis binnekom nie./ Miem is verlig dat daar beskerming op die dorp is, maar haar huis en gesin word nie beskerm nie. / Miem is verlig dat daar iemand hulle kom beskerm, maar vertrou dan die polisieman en dit lei tot hulle ondergang. √√ <i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoorde vir EEN punt elk aan.</i> <i>Die kandidaat bied albei kante van die ironie vir EEN punt aan.</i>		2

17.7	17.7.1	Sneeuwitjie ✓ Albei is bleek en wag albei op 'n prinsbevryder. ✓✓	1 2
	17.7.2	Drie is 'n magiese getal en sluit aan by "wonder" wat gaan gebeur. / Dit skakel met Meisie se wonderbaarlike verdwyning. Dit versterk die gebruik van 'n sprokieskarakter ✓	1
17.8		Gabriël/Miem se man./Miesie se pa. ✓ Gabriël het sewe jaar tevore alles verloor in die Groot Depressie. Hy het geestelik geknak en in die solder gaan bly. ✓	1 1
17.9	17.9.1	Tant Hannie ✓	1
	17.9.2	Gertie is 'n oujongnooi en smag na seksuele bevryding./ Gertie het 'n hoop in haar dat Konstabel haar ook so sal begeer. / Konstabel kan mos nie sien nie, dus leef Gertie haar in die rol van Tannie Hannie in, opsoek na seksuele bevryding. ✓ Ja, Miem is getroud, maar het haar man sewe jaar laas gesien, en smag ook na seksuele bevryding. OF Nee, Miem het vaste oortuigings en sal nie dat 'n storietjie van Tant Hannie, haar in die versoeking lei nie. ✓ <i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoorde vir EEN punt elk aan.</i>	1 1
17.10		neweteks/toneelaanwysings ✓ Dit is karakteropenbarend./karakteriserend/ Dit gee 'n aanduiding vir die aktrises wat Miem en Gertie, onderskeidelik, vertolk watter emosies en beweging moet gebeur./ Dit wys vir die gehoor hoe sterk hierdie begeerte is (by albei vroue) om vry te kom. ✓✓	1 2
17.11.	17.11.1	Ja. Beide vroue stry of staan op teen dit wat hulle vas hou./ Meisie staan teen die haar verswelgende ma op en weier om 'n vingerhoed te dra. Gertie weer breek uit morele onderdrukking leef haar in, in Konstabel se suggestiewe storie in. ✓ <i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoorde vir EEN punt elk aan.</i> <i>Beide GERTIE en MEISIE moet bespreek word om EEN punt te verwerf.</i> <i>Die kandidaat kan nie NEE as 'n antwoord aanbied nie.</i>	1

	17.11.2	<p>Nee.</p> <p>Gertie kry net so half en half bevryding, en wanneer Miem hulle onderbreek, gaan trek Gertie haarself reg en klim terug in dit wat van haar verwag word.</p> <p><i>Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoorde vir EEN punt elk aan.</i></p> <p><i>Die kandidaat kan nie JA as 'n antwoord aanbied nie.</i></p>	1
			[25]

TOTAAL AFDELING C: 25
GROOTTOTAAL: 80

AFDELING A: ASSESSERINGSRUBRIEK VIR OPSTELVRAAG – HUISTAAL: POËSIE [10 PUNTE]

Kriteria	Uitsonderlik	Knap	Gemiddeld	Elementêr	Onvoldoende
INHOUD	5–6	4	3	2	0–1
Interpretasie van onderwerp Diepte van argument, verantwoordbaarheid en insig in teks 6 PUNTE	<ul style="list-style-type: none"> - Diepgaande interpretasie van onderwerp. - Reeks treffende argumente wat behoorlik uit die gedig gerugsteun is. - Uitstekende begrip van die genre en gedig. 	<ul style="list-style-type: none"> - Toon begrip van die onderwerp en het die onderwerp goed geïnterpreteer. - Respons redelik gedetailleerd. - Enkele deeglike argumente gegee, maar nie almal ewe goed gemotiveer nie. - Begrip van genre en gedig duidelik. 	<ul style="list-style-type: none"> - Redelike interpretasie van die onderwerp. - Enkele goeie punte ter ondersteuning van die onderwerp. - Enkele argument word ondersteun, maar bewyse nie altyd oortuigend nie. - Basiese begrip van genre en gedig. 	<ul style="list-style-type: none"> - Onbevredigende interpretasie van die onderwerp. - Byna geen punte wat die onderwerp ondersteun nie. - Onvoldoende begrip van genre en gedig. 	<ul style="list-style-type: none"> - Geen begrip van die onderwerp nie. - Geen verwysing na die gedig nie. - Leerder het nie die genre en gedig onder die knie nie.
STRUKTUUR EN TAAL	4	3	2	1	0–1
Struktuur, logiese vloei en aanbieding Taalgebruik, toon en styl gebruik in opstel 4 PUNTE	<ul style="list-style-type: none"> - Samehangende struktuur. - Argumente goed gestruktureer en daar is duidelike ontwikkeling. - Taalgebruik, toon en styl is volwasse, dit beïndruk en is korrek. - Grammatika, spelling en punktuasie feitlik foutvry. 	<ul style="list-style-type: none"> - Duidelike struktuur en logiese vloei van argument. - Vloei van argument kan gevolg word. - Taalgebruik, toon en styl is grootliks korrek. 	<ul style="list-style-type: none"> - Enkele bewyse van struktuur. - 'n Goed gestruktureerde logiese vloei en samehang ontbreek in die opstel. - Geringe taalfoute; toon en styl meestal gepas. 	<ul style="list-style-type: none"> - Struktuur toon tekens van swak beplanning. - Argumente nie logies gerangskik nie. - Taalfoute beduidend. - Toon en styl nie geskik nie. 	<ul style="list-style-type: none"> - Struktuur swak. - Ernstige taalfoute. Foutiewe styl.

AFDELING B EN C: ASSESSERINGSRUBRIEK VIR OPSTELVRAAG – HUISTAAL: ROMAN EN DRAMA [25 PUNTE]

Kriteria	Uitsonderlik	Knap	Gemiddeld	Elementêr	Onvoldoende
INHOUD	12–15	9–11	6–8	4–	0–3
Interpretasie van onderwerp Diepte van argument, verantwoordbaarheid en insig in teks 15 PUNTE	<ul style="list-style-type: none"> - Uitsonderlike respons: 14–15 Uitstekende respons: 12–13 - Diepgaande interpretasie van onderwerp - Reeks treffende argumente wat behoorlik uit die roman / drama gerugsteun is - Uitstekende begrip van die genre en teks 	<ul style="list-style-type: none"> - Toon begrip van die onderwerp en het die onderwerp goed geïnterpreteer - Respons redelik gedetailleerd - Enkele deeglike argumente gegee, maar nie almal ewe goed gemotiveer nie - Begrip van genre en teks duidelik 	<ul style="list-style-type: none"> - Redelike interpretasie van die onderwerp; nie alle aspekte in detail ondersoek nie - Enkele goeie punte ter ondersteuning van die onderwerp - Enkele argumente word ondersteun, maar bewyse nie altyd oortuigend nie - Basiese begrip van genre en teks 	<ul style="list-style-type: none"> - Onbevredigende interpretasie van die onderwerp: byna geen aspekte in detail ondersoek nie - Min punte wat die onderwerp ondersteun - Baie min relevante argumente - Weinig begrip van genre en teks 	<ul style="list-style-type: none"> - Geen begrip van die onderwerp nie - Swak poging om die vraag te beantwoord - Argumente oortuig nie - Leerder het nie die genre en teks onder die knie nie
STRUKTUUR EN TAAL	8–10	6–7	4–5	2–3	0–1
Struktuur, logiese vloei en aanbieding Taalgebruik, toon en styl gebruik in opstel 10 PUNTE	<ul style="list-style-type: none"> - Samehangende struktuur - Uitstekende inleiding en slot - Argumente goed gestruktureer en daar is duidelike ontwikkeling - Taalgebruik, toon en styl is volwasse, dit beïndruk en is korrek 	<ul style="list-style-type: none"> - Duidelike struktuur - Logiese vloei van argument - Inleiding, slot en ander paragrawe samehangend georganiseer - Taalgebruik, toon en styl is grootliks korrek 	<ul style="list-style-type: none"> - Enkele bewyse van struktuur - Logika en samehang is duidelik, maar met foute - Enkele taalfoute; toon en styl meestal gepas - Paragrafering meestal korrek 	<ul style="list-style-type: none"> - Struktuur toon tekens van swak beplanning - Argumente nie logies gerangskik nie - Taalfoute beduidend - Toon en styl nie geskik nie - Paragrafering foutief 	<ul style="list-style-type: none"> - Gebrek aan beplande struktuur belemmer vloei van argumente - Taalfoute en foutiewe styl laat hierdie skryfstuk misluk - Styl en toon nie geskik nie - Paragrafering foutief
VERSPREIDING VAN PUNTE	20–25	15–19	10–14	5–9	0–4